

یادداشت سردبیر

همواره ریاضیات در دنیا به دلیل نیازهای بشر و یا فرهنگ جوامع گوناگون بشری، دوران‌های نظری یا کاربردی یا هر دو را طی کرده است. به عبارت دیگر، در یک زمان، ریاضیات سمت‌گیری نظری یا به قول امروز محض داشته است و در زمانی دیگر و یا مکانی دیگر، سمت و سوی کاربردی به خود گرفته است. اگر بخواهیم به طور اجمالی به تقسیم‌بندی این دوره‌ها از ریاضیات بپردازیم، می‌توانیم آن‌ها را به پنج دوره‌ی عمده تقسیم کنیم:

۱. دوره‌ی پیدایش ریاضیات که ریاضیات این دوره به طور کامل سمت و سوی کاربردی داشته است.
۲. دوره‌ی تکامل ریاضیات یا ریاضیات یونانی که سمت و جهتی نظری داشته است.
۳. دوره‌ی ریاضیات ایرانی که در این دوره، ریاضیات هم تحت تأثیر سنت‌های ریاضیات نظری بوده است و هم به دلیل نیازهای بشری، به سمت الگوریتمی شدن پیش می‌رود (سده‌های نهم تا پانزدهم).
۴. دوره‌ی پیدایش ریاضیات با کمیت‌های متغیر که مجدداً سمت‌گیری ریاضیات به طرف ریاضیات نظری بوده است (سده‌های ۱۶، ۱۷ و ۱۸).
۵. دوره‌ی ریاضیات امروزی یا دوره‌ی گسترش موضوعات ریاضی.

همان‌طور که در بالا ذکر شد، در یک دوره‌ی کامل از ریاضیات که آن را ریاضیات ایرانی نامیدیم، ایرانیان سردمدار ریاضیات سیاره‌ی خاکی زمین بوده‌اند. متأسفانه غربی‌ها نسبت به بیان این دوره و کارهای بسیار ارزشمند انجام شده توسط ریاضی‌دانان ایرانی و مسلمان آن، یا سکوت کرده‌اند و یا خیلی گذرا و بدون ادای حق کلام، از آن عبور کرده‌اند. در این دوره و براساس مستندات تاریخی، کارهای ریاضی‌دانان ایرانی چنان عظیم هستند که در سده‌های بعد، فقط از طریق ترجمه‌ی اکثر آن‌ها به زبان‌های لاتین و اروپایی، دانش ریاضی جایگاه و مقام خود را در اروپا به دست آورد.

دوره‌ی ریاضیات ایرانی که حدود ۷۰۰ سال از تاریخ دانش ریاضی را از آن خود کرد است!، ریاضیاتی کاربردی به شمار می‌رود. در این دوره، جبر و مثلثات به عنوان شاخه‌های مستقلی از ریاضیات شکل گرفتند و ساختار «محاسبه‌ای-الگوریتمی» در ریاضیات، به نوعی بین نظریه و کاربرد، پیوند ایجاد کرد و از ویژگی‌های اصلی ریاضیات ایرانی، پیدایش ساختمان الگوریتمی دانش ریاضی است که بیش از همه جنبه‌ی محاسبه‌ای دارد که عامل منحصر به فرد توسعه‌ی کمیت (کمیت‌گرایی) در سایر دانش‌ها شد! یعنی شاه‌کلید توسعه‌ی علم و تکنولوژی! ریاضیات در دوره‌ی ریاضیات ایرانی، توسط یک عامل بسیار باارزش به نام «آموزش»، به یکی از عوامل مهم در پیشرفت و توسعه در جامعه دست می‌یابد. کتاب **ابوالوفای بوزجانی** با عنوان «آنچه از اعمال هندسی به کار صنعتگران می‌آید»، نمونه‌ی بارزی از این آموزش است. این سند تاریخی می‌تواند ایرانیان را در زمره‌ی پیشگامان در آموزش ریاضی قرار دهد.

ریاضیات ایرانی دوره‌ی کامل و برجسته‌ای از تاریخ تکامل ریاضیات را شامل می‌شود و ستارگانی درخشان همچون: **خوارزمی، نیریزی، فارابی، بوزجانی، بیرونی، ابن سینا، کرجی، خیام، طوسی، و جمشید کاشانی** را در این دوره مشاهده می‌کنیم که کارهای بسیاری از آن‌ها، قرن‌ها پس از خودشان توسط اروپاییان کشف شد. در پایان این شرح اجمالی، از شما دانش‌آموزان و دبیران محترم سؤال می‌کنم، چرا امروزه افرادی چون خیام یا جمشید غیاث‌الدین کاشانی نداریم؟ نظر شما چیست؟ اگر نظری دارید بنویسید و برای ما ارسال کنید.

والسلام